

อาณาจักรนครศรีธรรมราชเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลทั้งโดยอารยธรรมของศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธจนเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ศาสนาสู่แคว้นต่าง ๆ ทั่วภูมิภาคนี้ประเพณีและพิธีกรรมตามศรัทธาความเชื่อของผู้คนจึงผสมผสานอยู่ที่คตินิยมในศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนของคตินิยมทางศาสนาพราหมณ์นั้นพราหมณ์ในเมืองนครศรีธรรมราชที่นับถือพระอิศวรเป็นเจ้านั้นเชื่อว่าพระอิศวรจะเสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์ในช่วงเดือนบุษยามาส (เดือนยี่)ทุกปี เมื่อพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเสด็จมาก็จะประทานพรให้โลกมนุษย์อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข พระองค์จะบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล น้ำท่าบริบูรณ์ ทั้งนี้โดยเชื่อว่าพระอิศวรจะเสด็จลงมาทางเสาชิงช้า ดังนั้นจึงได้จัดประเพณีโล้ชิงช้าหรือประเพณีตรียัมปวายขึ้นในเดือนยี่ทุกปี และก่อนที่จะถึงเวลาที่พระอิศวรจะเสด็จมาถึงนั้น ก็จะทำพิธีอันเชิญเทพชั้นรองสี่องค์ คือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรรณี และพระคงคา มาเตรียมการรองรับเสด็จพระอิศวรก่อนด้วย

ในการอัญเชิญเทพชั้นรองทั้งสี่องค์ดังกล่าวนี้ได้แกะสลักพระรูปของเทพดังกล่าวลงบนแผ่นไม้กระดาน ขนาดกว้างหนึ่งศอก สูงสี่ศอก เป็นสัญลักษณ์สมมุติจำนวน 3 แผ่น คือ พระอาทิตย์และพระจันทร์แผ่นหนึ่ง พระธรรณีแผ่นหนึ่ง และพระคงคาอีกแผ่นหนึ่ง (ชาวนครเรียกไม้แกะสลักนี้ว่า "นางดาน หรือ นางกระดาน") จากนั้นจะร่วมกันทำพิธีแห่อัญเชิญไม้กระดานสัญลักษณ์เทพทั้งสี่ไปยังเสาชิงช้าซึ่งอยู่ในบริเวณหอพระอิศวร แล้วอัญเชิญประดิษฐานไว้ในหลุมหน้าเสาชิงช้า เพื่อรองรับเสด็จพระอิศวรต่อไป โดยชาวนครศรีธรรมราชเรียกพิธีนี้ว่า "ประเพณีแห่นางดาน" หรือ "ประเพณีแห่นางกระดาน"

ประเพณีแห่นางดาน จึงเป็นส่วนหนึ่งของ ประเพณีตรียัมปวายหรือประเพณีโล้ชิงช้า ที่พราหมณ์เมืองนครในอดีตได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมารวมทั้งได้ถ่ายทอดพิธีกรรมดังกล่าวไปสู่ภูมิภาคอื่นที่อารยธรรมพราหมณ์เผยแพร่ไปถึง

ประเพณีแห่นางดาน ในเมืองนครสมัยก่อนนั้น จะอัญเชิญนางดานประดิษฐานบนเสลี่ยง นางดานละเสลี่ยง แล้วจัดขบวนแห่กันมาในเวลาพลบค่ำ

โดยจัดนำขบวนด้วยเครื่องดนตรีประโคม (ปี่นอก กลองแขก และฆ้อง) มีเครื่องสูง (ฉัตร พัดโบก บังแทรก และบังสุรย์)

โดยมีพระราชครูและปลัดหลวงเดินนำหน้าเสลี่ยงละคน มีพราหมณ์ถือสังข์เดินตาม และปิดท้ายขบวนด้วยนางละครหรือนางอัปสรและผู้ถือโคมบัว จนเมื่อแห่มาถึงหอพระอิศวรแล้วพราหมณ์เสลี่ยงนางดานเวียนรอบเสาชิงช้าสามรอบ จากนั้นจึงทำพิธีอัญเชิญนางกระดานทั้งสามลงหลุมในมณฑลพิธีราชวัตรฉัตรตรงเพื่อรอเวลาที่พระอิศวรลงมาต่อไป

ประเพณีแห่นางกระดานนี้เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งมีชุมชนพราหมณ์เกิดขึ้นในนครศรีธรรมราช ราว พ.ศ. 1200 เมื่อพราหมณ์ได้เคลื่อนย้ายขึ้นไปอยู่ที่กรุงศรีอยุธยาก็นำพิธีกรรมในประเพณีนี้ไปปฏิบัติ เรียกว่าพิธีโลชิงช้า หรือพิธีตรีปวาย

ในปัจจุบันประเพณี “แห่นางดาน” ได้มีหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมมือกันจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ อลังการ ณ หอพระอิศวร ในเดือนเมษายน ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ถือเป็นประเพณีที่ควรค่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อให้ประชาชนนครศรีธรรมราชได้เห็นถึงความสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช ที่ได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางทางศาสนาทั้งพราหมณ์และพุทธศาสนา ที่ยิ่งใหญ่ในภาคใต้